

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ІНСТИТУТ ЗООЛОГІХ ІМЕНІ І. І. ШМАЛЬГАУЗЕНА НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ГІДРОБІОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ МОРСЬКОЇ БІОЛОГІЇ» НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ НАН УКРАЇНИ
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ В СЛУПСЬКУ (СЛУПСЬК, ПОЛЬЩА)
САМАРКАНДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (САМАРКАНД,
РЕСПУБЛІКА УЗБЕКИСТАН)
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ ІНСТИТУТУ ЕКОЛОГІЇ (ВІЛЬНЮС, ЛИТВА)

**МОЛЮСКИ: РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*За матеріалами
VII Міжнародної науково-практичної конференції
від 2-3 травня 2024 р.*

Житомир – 2024

УДК 574:594

М 76

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 7 від 26 квітня 2024 року)*

Рецензенти:

Гураль Роман – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник Державного природознавчого музею Національної академії наук України.

Першко Ірина – кандидат біологічних наук, доцент, викладач вищої кваліфікаційної категорії Житомирського базового фармацевтичного фахового коледжу Житомирської обласної ради.

Шевчук Лариса – доктор біологічних наук, професор кафедри наук про Землю державного університету «Житомирська політехніка».

Молюски: результати, проблеми і перспективи досліджень : збірник наукових праць VII міжнародної науково-практичної конференції, 2-3 травня 2024 р., Житомир : Видавець ПП «Євро-Волинь», 2024. 92 с.

У збірнику представлено результати теоретичних і прикладних досліджень з малакології. Розкрито питання фауни, систематики та поширення сучасних і викопних молюсків; проблеми охорони та відновлення популяцій молюсків; екологічна і паразитологічні аспекти їх вивчення; питання малакотоксикології, прикладної малакології та конхікультури; гідроекологічні дослідження водойм як середовища існування молюсків. Видання буде корисним здобувачам вищої освіти, викладачам, науковцям, натуралістам-аматорам.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, власних імен та інші відомості відповідають автори публікацій.

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

Адреса редколегії:

10008, м. Житомир, вул. Університетська, 42,
природничий факультет Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ISBN 978-617-7992-68-3

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024

філаментами. Нами паразитів виявлено лише на мантиї та на півз'ябрах *A. anatina*, рівень зараженості особин незначний і становить 3-9 екз.

Отже, гельмінта *A. conchicola* зареєстровано у 7 видів перлівницевих. Головним хазяїном аспідогастрів у водоймах Центрального Полісся є *U. tumidus*, другорядним – *A. anatina* (в окремих випадках також може бути головним). Допоміжним хазяїном є *U. pictorum*, а також *S. woodiana*. Усі інші види родини Unionidae є рідкісними хазяями *A. conchicola*. У водоймах досліджуваного регіону кліщів роду *Unionicola* знайдено лише у *A. anatina*.

Список використаних джерел

1. Павлюченко О. В. *Aspidogaster conchicola* Baer, 1827 – паразит перлівницевих (Mollusca, Bivalvia, Unionidae) України : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 124 с.
2. Glöer P., Meier-Brook C. Süßwassermollusken: Ein Bestimmungsschlüssel für die Bundesrepublik Deutschland. Hamburg : DJN, 1998. 136 p.
3. Pavluchenko O. V., Yermoshyna T. V. Parasites of unionid molluscs (Bivalvia, Unionidae) and their effect on the body of molluscs. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. 2017. Vol. 8. № 4. P. 482-488.
4. Piechocki A., Dyduch-Falniowska A. Mięczaki (Mollusca). Małże (Bivalvia). Warszawa : PWN, 1993. 204 p.

УДК 594:616.995.122

АНАЛІЗ РОЛІ ПРІСНОВОДНИХ МОЛЮСКІВ У РОЗВИТКУ ЗБУДНИКІВ ТРЕМАТОДОЗІВ ЛЮДИНИ

О. В. Романенко, О. М. Гурняк

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
проспект Берестейський, 34, Київ, 03057, Україна

Серед поширених у світі трематод є види, що можуть оселятися в організмі людини, використовуючи її як остаточного хазяїна і порушуючи в неї важливі фізіологічні процеси. При цьому в життєвому циклі певних видів трематод є один проміжний хазяїн – наявний в гідроекосистемі відповідний червононогий молюск, а в інших видів трематод трапляються два проміжних хазяїни, першим з яких є присутній в гідроекосистемі відповідний червононогий молюск, а другим – відповідний представник ракоподібних або риб, наприклад: у *Fasciola hepatica* (збудника фасціольозу) проміжним хазяїном є ставковик малий *Galba truncatula*; у *Schistosoma mansoni* (збудника кишкового шистосомозу) проміжним хазяїном є представник роду *Biomphalaria*; у *Schistosoma japonicum* (збудника японського шистосомозу) проміжним хазяїном є представник роду *Oncomelania*; у *Schistosoma haematobium* (збудника сечостатевого шистосомозу) проміжним хазяїном може бути представник роду *Bulinus*, роду *Planorbis* або роду *Planorbarius*; у *Opisthorchis felinus* (збудника опісторхозу) першим проміжним хазяїном є представник роду *Bithynia*, зокрема *Bithynia leachi*, а другим проміжним хазяїном – представник родини Коропові

(Cyprinidae); у *Metagonimus yokogawai* (збудника метагонімозу) першим проміжним хазяїном є представник роду *Melania*, зокрема *Melania libertina*, а другим проміжним хазяїном буває представник родини Коропові (Cyprinidae) або родини Лососеві (Salmonidae); у *Nanophyetes salmincola* (збудника нанофієтозу) першим проміжним хазяїном є представник роду *Semisulcospira*, а другим проміжним хазяїном буває представник родини Коропові (Cyprinidae) або родини Лососеві (Salmonidae); у *Clonorchis sinensis* (збудника клонорхозу) першим проміжним хазяїном може бути представник роду *Bithynia* або роду *Parafossularis*, а другим проміжним хазяїном стає представник родини Коропові (Cyprinidae), родини Бичкові (Gobiidae) або родини Оселедцеві (Clupeidae); у *Paragonimus ringeri* (збудника парагонімозу) першим проміжним хазяїном може бути представник роду *Oncomelania* або роду *Semisulcospira*, а другим проміжним хазяїном стає представник ракоподібних роду *Cambarus*, роду *Procambarus*, роду *Macrobrachium*, роду *Eriocheir* або роду *Potamon* [1]. Поширення конкретного трематодозу серед населення певної місцевості залежить від багатьох чинників. Одним з прогностичних індикаторів цього процесу може бути присутність личинкових стадій розвитку паразита в організмі проміжного хазяїна. Так, у природному осередку опісторхозу на території Сумської області відповідна личинкова стадія розвитку *Opisthorchis felineus* виявлялася у майже 3 % тих досліджених червононогих моллюсків, що потенційно могли слугувати першим проміжним хазяїном названого паразита [2; 3].

Враховуючи потребу в розробці і впровадженні заходів з індивідуальної та громадської профілактики паразитарних хвороб, актуальним питанням постає формування в здобувачів вищої освіти умінь з виявлення відповідних видів трематод та їхніх проміжних хазяїнів [4]. У зв'язку з цим варто відзначити, що Законом України «Про вищу освіту» №1456-VII від 1 липня 2014 року акцентовано увагу на потребі у набутті здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти навичок, необхідних для розв'язування відповідних складних та спеціалізованих задач; а здобувачами другого (магістерського) рівня – для розв'язування задач дослідницького й інноваційного характеру; третього (освітньо-наукового) рівня – для розв'язування комплексних професійних проблем, а також таких у дослідницько-інноваційній сфері [5].

Враховуючи наведене, окрім загальноприйнятих у вивченні згаданих вище представників тваринного світу підходів [6], заслуговує на увагу долучення у навчальний процес з підготовки майбутніх фахівців також засобів музейної педагогіки, основу чого можуть складати, наприклад, зоологічні колекції, зібрані у понад 20 університетських музеях України природничого напрямку [7; 8; 9; 10]. Причому згідно Закону України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 року № 249/95-ВР на музеї покладається використання їхніх зібрань з науковою та освітньою метою [11]. У зв'язку з означеним вище, вкрай корисним для вивчення і впровадження є багатий досвід Національного науково-природного музею НАН України та Державного природознавчого музею НАН України з дослідження музейних предметів і

колекцій та їхнього представлення широкому загалу наукової молоді, з розвитку творчої взаємодії з закладами освіти і науковими установами.

Список використаних джерел

1. Романенко О. В. Гідроекологічні аспекти поширення збудників трематодозів. *Екологічні науки: науково-практичний журнал*. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 2 (41). С. 135-140.

2. Данильченко О. С. Вплив забруднених річкових вод на здоров'я людини (на прикладі Сумської області). *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. 2018. № 1 (48). С. 37-45.

3. Данильченко О. С., Крупська С. І., Винарчук О. О. Захворюваність на опісторхоз як наслідок природних та антропогенних факторів (на прикладі Сумської області). Monografia pokonferencyjna 27 Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Science, Research, Development" (Krakow, 30-31.03.2020). Warszawa, Wydawca "Diamond trading tour", 2020. С. 28-32.

4. Кравчук М., Гурняк О., Романенко О. Формування природничо-наукової компетенції у студентів при вивченні медичної паразитології. *European Humanities Studies: State and Society / Europejskie Studia Humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo*. 2021. № 3. Р. 97-107.

5. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. [Електронний ресурс]. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 15.12.2023).

6. Романенко О. В., Кравчук М. Г., Грінкевич В. М., Костилюв О. В. Медична біологія : посібник з практичних занять. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 472 с.

7. Рекеда Н. М., Довбня М. О., Єрмошина Т. В. Університетські музеї природи як осередки освітньої і наукової діяльності. *Біологічні дослідження – 2019: збірник наукових праць*. Житомир : «Полісся». 2019. С. 377-380.

8. Самойленко Л. Освіта в музеї й музейна освіта в історії Київського університету. *Вісник Київського національного університету. Історія*. 2016. № 4. С. 53-62.

9. Шидловський І. В. Стан і перспективи розвитку зоологічних музеїв університетів України. *Сучасні аспекти природничої музеології : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. (Київ-Канів, 11-13 вересня 2012 р.)*. Київ, 2012. С. 23-24.

10. Федонюк Л. Я., Ярема О. М., Ястремська С. О. Музейна педагогіка та її роль у навчальному процесі медичних закладів вищої освіти. *Медсестринство*. 2022. № 1. С. 22-28.

11. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 червня 1995 р. № 249/95-ВР. [Електронний ресурс]. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 05.02.2024).